

Časopis s podobami za slovensko mladino.

S prilogo „Angeljček“

Štev. 8.

V Ljubljani, 1. avgusta 1902.

Leto XXXII.

Na razpotju.

Kadar zvezda se utrne
Sredi nočnega nebá,
Ali pač še kdaj se vrne
V družbo miljenih sestrá?

Na razpotju pri slovesu
Tudi midva sva sedaj:
A prijateljstva spomin bo
Z nama živel vekomaj.

Če še kdaj se kje uzreva,
Jaz ne vem in ti ne veš:
A da v srcu mojem živel
Boš vsekdar, verjeti smeš.

Osojski.

Jaz ne vem...!

Jaz ne vem, morda je res to,
Ali pa le bajka je,
Kar v detinskih tistih letih
Pravila mi majka je:

„Ko po nôčnem tihem nebu
Zvezdice leskečejo,
O zemljanov tajnih zgodbah
Tájnostno šepečejo.

Slednji, slednji sin Adamov
Svojo zvezdico ima,
Ki njegovo srečo čuva —
A katera je — ne zna...“

Naj že res je, ali bajka —
To pa vem, da mi vsekdar
Tiha sreča v srcu vstane,
Ko teh lučic gledam žar.

Hrepenėč tedaj oko še
Više gori vzplava mi,
Kjer moj dom je, kjer prebiva
Sreča večnoprava mi.

Savo Zagorski.

Povest povesti.

Desetletnemu učencu, ki se je pritoževal zastran zaslužene kazni.

P. Louis Coloma. — Priredil F. Kovec.)

Usadite misel o dobrem v otročja srca, čeprav je ne razumejo. Razložila jim jo bodo leta in poskrbela, da se jim krasno razcvete v srcih.

I.

Moja domača hiša . . .

Majhen lep vrt je ločil konjušnico in lopo za vozove od hiše. Ravno sredi vrta je stala okrogla uta. Od nje je držalo nekaj ravnih ozkih stezic, ki so bile obsajene z različnimi grmi in obsenčene od gostih trt. Držale so večinoma do prijaznih lepo ograjenih vrtnih hišic. V teh hišicah so stale redke rastline in so bili skriti, prijetni prostorčki. Eno so pa dali meni; a v njej ni cvetela cvetka in ni zelenelo pero; ampak zaprl sem vanjo dve kozi, ki mi jih je bila podarila babica, čije ljubljenec sem bil.

Nedolžni živalici nista prizadeli nikomur nič žalega. In vendar sta imeli prav kmalu vtelešenega, nespravljivega sovražnika, in sicer v osebi Mice, naše stare služkinje, ki je opravljala pri naši hiši že kakih dvajset let posel nekake upraviteljice.

Po njenem mnenju ni bilo nič dobrega pričakovati od teh živali, ki sta podobni vragu v dveh tako važnih stvareh, kot so rogje in rep.

Moje razmerje z Mico se ob takih razmerah ni moglo imenovati ravno pristrčno. Najvažnejši vzrok najinega odtujenja in neusušljiv vir vedno novih nezadovoljstev med nama je bil hišni red, zoper katerega sta se moji kozi večkrat pregrešili s tem, da sta očitno prezirali Micino veljavnost. Drug vzrok je bila pa siva žival mačjega plemena, po imenu Piliton, na katerega je bila navezana Mica z vsemi žilicami svojega srca.

Imel sem v onih dneh navado, da sem prijel muco meninič tebinič za prednjo nogo, jo postavil na zadnji nogi ter jo zaprašal resnega obraza: „Piliton, hočeš-li hoditi v šolo?“

Medtem pa sem mu stopil skrivaj na rep, da je zamijavkal, da se Bog usmili.

„Poglej!“ sem zaklical potem zmagoslavno Mici. „Poglej, kakšna lenoba je tvoj Piliton! Prav nič se ne mara učiti . . .“

Mica je pa planila v skrajni jezi name, me imenovala Nerona in mi želela dati globokoobčutnih dokazov svojega nagnjenja. Toda jaz sem jo urno pobrisal, dočim si je snažil gospod Piliton brke, ki so se mu ježile opravičene jeze, da meni manjka tako zelo potrebnega spoštovanja in lepega vedenja.

Nekega dne pa me obišče prijatelj Janez Manuel. In v svoji razposajenosti sva zagrešila malovredna dečaka sprevidan čin, kateremu je pa sledila takoj kazen. Pilitonu sva navezala na rep raketo in mu jo zažgala. Uboga, prestrašena žival je zdirjala k svoji gospodinjini in si poiskala varstva v gubah njenega krila. Skoraj, skoraj bi se bila vnela Micina obleka. Ko je pa zagledala osmojeni rep svoje muce, vskipela je jeze in bolesti.

Planila je k moji materi in zahtevala maščevanja in pravice. V plamtečem, otožnem govoru je dokazovala neovržno mojo sokrivdo in na dolgo in široko razkladala vpliv slabe družine in slabih zgledov. Naposled pa mi je napovedala skorajšen konec na kakih vislicah, sevé, če bi še nadalje tovariševal kakemu takemu hudobnemu pajdašu, ki je zmožen sličnega hudodelstva.

Ta ljubo prorokovanje je nemalo prestrašilo mojo mater. In v pravičnem zgražanju mi je odločila tri dni hišnega zavora. Moral sem ga odsedeti v oddaljeni, majhni sobici, katero smo imenovali „huda luknja“.

Tekom zavora so mi vršale po glavi najrazličnejše misli in mnenja. Trudoma sem zatrl žalost in jel premišljevat, kaj bi počel. Najprej sem namerjal narisati na papir cel kup upraviteljic in privesiti vsem zadej krepke mačje repe. Potem pa mi je prišla misel, da bi spisal, kot znani laški pisatelj Silvij Pellico — knjigo z zanimivim naslovom „Moje ječe“. In naposled sem se odločil, da posvetim zlati čas plemenitemu lovu — na muhe. Polovljenim muham sem pa privezal na zadek koščke papirja ter jih pustil zopet odbrenčati . . .

Ta dogodek je povzročil, da sem korenito izpremenil svoje obnašanje napram gospodu Pilitonu. Odslej sem opustil odkrito in prostodušno vedenje napram njemu in sem začel z zvitostjo in prebrisanostjo. V navzočnosti njegove gospodarice sem bil s Pilitonom silno ljubezniv in izkazoval sem mu veliko skrb. Če sem ga pa dobil samega, mi je moral vse to poplačati z bogatimi obrestmi. Na srečo mi je bilo; da ni Mica nič razumela mačjega jezika. Zato je Pilitonovo žalovanje, kadar sem hladil nad njim svojo jezo, sicer slišala, ni ga pa razumela.

Nekega dne — zame je bil res nesrečen dan v pravem pomenu besede — je sedela Mica pri oknu, obrnjena na vrt, in je pletla. Mirno je čepel Piliton ob njeni strani in je predel zbok notranje zadovoljnosti. In med njima je stala iz vrbovih šib pletena košara, v kateri so bili ključji jedilne shrambe, Micina nogovica in nekoliko svalčic. Mica je imela namreč — kar bi se utegnilo komu čudno zdeti — navado, da je kadila kot — dimnik.

Slučaj me prinese tja. Takoj se približam Pilitonu, da bi mu izkazal svoje spoštovanje in si tudi pridobil naklonjenost njegove gospodarice. Ta je imela poleg ravno skledo lepih orehovih kolačkov, darilo sosednjih nun, katerim je izkazala moja mati malo uslugo.

Ne vem, kaj je bilo tisti hip z menoj. Mislim, da me je izkušal sam hudobec. Vsekako sem — kako, da sem prišel do tega in zakaj sem to

storil, sam ne vem — iztegnil roko v košarico in si prisvojil eno notri ležečih svalčic, ne da bi bila Piliton ali njegova gospodarica kaj zapazila.

Takoj jo uberem s plenom na vrt in se skrijem v kozjo palačo, da bi jo pokadil sam in brez prič — prvo, ki se je dotaknila mojih ustnic. Joj, pa kakšno je bilo moje presenečenje, kakšen moj strah, ko mi puhne iz svalčice velik plamen pod nos, ko pritaknem medpotoma iz kuhinje drobno vžgalico! Strahu padem na tla in razmišljam nekaj časa, ni li sam Vezuv vrgel med groznim truščem lavo iz svalčičnega konca . . .

Na moje vpitje priteče najprej naš kočijaž Tomaž. Kmalu je bila tudi Mica zraven, pa me vpraša, kaj se mi je pripetilo. Vsake laži se zgražam — zato sem takoj priznal tudi svojo krivdo. Prestrašena je odhitela Mica k svojim svalčicam, odprla drugo za drugo in dobila še v dveh zrnca smodnika, ki je bil spretno nasut na zunanjih concih.

Pričela se je velika preiskava, da bi dobili anarhističnega siroveža, ki je namerjal napad na Micin nos, napad, ki je postal tako usoden mojemu. Po natančnem preiskavanju je ostal sum le na mojem prijatelju Janezu Manuelu, ki me je bil posečil prejšnji dan in poizkusil svojo ročnost na svalčicah mirne starice.

Mica je imela najgrši obraz, kar sem jih kdaj videl, pa najlepšo dušo, kar sem jih kdaj poznal. Velikodušno je odpustila krivcu. Meni je pa djala na rano krpico namočeno v arniki. Zvečer je pa molila z mano najprej tiste molitve, katere sem molil že tolikokrat s tabo, sinko moj. Ker pa spanec ni maral priti, in me je nos hudo skelel, mi je povedala sledečo povest:

II.*)

Pred davnim časom sta živela v nekem mestu dva očanca. Eden je bil bogat, drugi pa reven. Bogatinec se je imenoval Janez, dočim so revežu kar po domače rekali Anže.

Bogatinec je bil grozovito debel in imel je na svojem telesu več maščobe kot pitan pujs.

Zaradi te telesne lastnosti so mu rekli sosedje, dà, skoro vsi prebivalci tistega mestnega okraja, splošno: Janez Sodček. Če je govoril, je donelo vsaj tako glasno, kot glas velikega zvona, in če je šel, je stopal trdo kot slon. Na vsem obnašanju se mu je poznalo, da je v dno duše prepričan o svoji pomembnosti. Le izredno redkokdaj se je odkril, dočim so pred njim kar leteli klobuki z glav. Kadil je le prave in najdražje havane in stanoval je v lastni hiši, ki je imela krasno izrezljana vrata in lep vodomet v predvrtu.

Tisti revež je bil pa suh kot trska, lica je imel upadla, in njegova postava je bila žalostnega in boleznega vtisa. Govoril je tiho in z priglujenim glasom. Če je hodil, vlekel se je previdno, pomišljajoče, in skoro po samih prstih. Vsak čas je imel klobuk v rokah, pa nikomur se ni zdelo

*) Sledeča povest je narodna pravljica. Zapisal sem jo ravno tako, kot so mi jo povedali, z vsemi njenimi neverjetnostmi in posebnostmi, s katerimi se odlikuje te vrste književnost.

vredno odzdravljati njegovemu pozdravljanju. Kadil je po cesti pobrane ostanke in stanoval v uti, katero si je zbil sam pred mestnimi vrati iz trhljih desk.

Janez Sodček se je zleknil vselej, ko je pojedel neverjetno množino najizbornejših jedi, v pripravnih naslonjač, stegnil ude in zapel:

Če le morem piti, jesti in kaditi,
Kaj mi drugi mar?
Če se morem sreče veseliti,
Vseh sem gospodar.

Anže pa je pel čepé pred vrati svoje revne kože in obiraje košček suhega kruha ali borno korenino:

Kdor nositi mora uboštva pezo,
Tak je kot je slana huda:
Vsak boji se z njim skleniti zvezo,
Da ne ožgal bi kakega si uda.

Janez Sodček je imel ženo, in tudi Anže jo je imel. Bogatinčeva žena je bila velika in suha in rumenkaste kože, da je bila čudovito podobna lojevi sveči. Bila je tudi zelo redkobesedna, prav malo ljubezniva in še manj usmiljena. Ubožceva žena je bila pa majhna in čokata, zelo živahna in zgovorna. Znala je preganjati možu s svojim jezikom skrbi in je celo dosegla, da mu je pregnala včasih žalost s svojo veselo naravo. Zvala se je Katalina, toda ljudje so ji rekli „Smrček“, ker je imela nekoliko potlačen nos in nad nosom zrastene obrvi.

Nekega dne, ko je bila — kakor pravijo — lačna, da se je videlo skozi njo, se Katalina Smrček opogumi, ogrne veliko ogrinjačo in krene h kumetu Janezu Sodčku prosit pomoči. Prosila ga je, naj bi odprl svojo usmiljeno roko. Janez Sodček pa je bil trdosrčen človek, ki je odprl roko le takrat, če je dobil par krepkih pod rebra. Kolikor je tudi kumica zdihovala in jokala, več ni mogla končno doseči, kot to, da ji je vrgel v obraz dva vinarja besneč:

„Na, ti Smrček, ti beraška raztrganost ti, tu imaš dva vinarja, kupi si krompirja ž njima!“

Toda Katalina Smrček ni razumela šale. Z jezno bliščečimi očmi se je poravnala, in iz ust so ji vrele besede, kot bi bil kdo odprl steklenico penčnega se šampanjca:

„Nesramnež! Naredi s svojima vinarjema, kar hočeš, a tako govorjenje si prepovem! Si me li razumel, ti zavaljenec? Saj si vendar tak kot vodna melona,¹⁾ kateri so zrastle nenadoma noge! ‚Janeza‘ kar pusti in bodi zadovoljen s ‚Sodčkom‘! Človeku že tako nisi davno več podoben . . .!“

In Katalina Smrček je zabrusila ljubeznivemu kumetu dokaj ljubeznivosti v obraz, mu zažugala nekolikokrat s pestjo, potisnila robec na glavni malo nazaj, si obrisala s predpasnikom potno čelo in mu slednjič prezirljivo zmajujoč z ramami pokazala hrbet. Nič več ni pogledala nazaj, ampak noseš glavo pokonci drla domov.

¹⁾ Neka vrsta buč.

Pred vrati je sedel Anže in gledal preganjanje vrabcev, ki so skakali po njivi pese prav pred njim ter si iskali hrane. Ko pa ugleda ženo vso rdečo v glavo, ji žalosten reče:

„Saj sem ti povedal, da boš šla od lopova vroče glave in mrzlih nog. Ali ti nisem povedal?“

„Kaj si mi povedal, Anže?“ vpraša Katalina, ki je bila prav voljna spraviti se še nad koga, bojaželjno se držeč, s svitlimi očmi, „kaj si mi povedal? Pa jaz povem tebi, da nisi za drugega, kot da sediš na stolu in prazniš krožnike drugega za drugim.“

„Jaz ne sedim niti na stolih niti praznim krožnikom, ker nimam niti stolov, niti krožnikov.“

„Da! Kdo pa je kriv, ti butec ti, da si ne moreš omočiti ustnic, če imaš suhe, he? Zakaj pa ne delaš, lenoba?“

„Ti, slišiš, če boš tako rentočila, ti ne bo dobro. Pojdi se solit, ali pa se obesi! To mi je vseeno, samo jezik drži za zobmi!“

„Glej ga, glej, kako mu grebenček raste, hahaha!“

„Če ne umolkneš, ti zamašim us'a!“

„Ti meni, ti štor, stari koš?“

In jeze slepa zažene Katalina v moža lonca, ki mu puhne tik mimo glave in pade brez škode v sredo semintje švigajočih vrabcev. Čivkajoč in kričeč se ti razprše na vse strani. Katalina pa stopi med peso po svoj lonca.

„Anže, ljubi, dobri Anže“, zavpije nenadoma svojemu možu in pokaže na prostor v gredici. „Poglej, ljubi Anže, kaj sem tu našla! Glej ga, petkronski denar.“

Veselja žareča ga pobere. Pri razpravi pa, kaj naj naredita z denarjem, bi si bila mož in žena kmalu še enkrat prišla v lase. Naenkrat pa vtakne Katalina denar v žep in reče:

„Le pusti me! To ti rečem, s temi petimi kronami onemu preklicanemu Sodčku še pobereva njegove denarje.“

Pa vzame staro, pisano spodnje krilo, odreže kos in naredi iz njega Anžetu kapo. Anžetu potisne kapo na glavo in mu stisne v roko ono petkrono.

„Tako“, pravi, „sedaj pa hiti takoj k krčmarju v ulico sv. Sebastijana, naroči dober obed za dve osebi in takoj plačaj. Potem idi s pisano kapo na glavi h kumetu in ga povabi na svoje troške h kosilu.“

Isti hip pride mimo kočice vrtnar, ki je gnal v mesto z vrtnimi pridelki obloženega osla. Katalina zato s priglujenim glasom tiho pa odločno naroča možu.

Anžetu je bilo to očitno silno všeč, kar mu je razložila žena, ker oči so se mu svetile notranjega veselja. Pogumno si dene pisano kapo na glavo. Ker je bil tako suh in rumen, je bil sedaj podoben žveplenki z rdečo kapico. Veselega srca se odpravi v mesto izvršit, kar mu je naročila žena.

(Dalje prih.)

Kakó se jima je mlelo...

Danes ga pa morda ne bo. Pa se mi je zdelo, da je že zvižgal, pa ga le ni in ga ni.“

Tako je godrnjal na kamniški postaji stari Murnov hlapec Miha in mencal gor in dol ob lepem svetlem vozičku, v katerega je bil uprežen Murnov dobrorejen belec. Pa je spet stopil h konju in mu odgnal sitne brenclje, obrisal s sprednjega sedeža prah, skobalil se gor, potisnil klobuk naprej in se zamislil.

„Miha“, so rekli zjutraj Murnov oče, „konja boste malo bolj nakrmili, pa popoldan idite na postajo po Jančka! Šola je v Ljubljani v kraji in danes pride.“

Radi njegove starosti in dolgoletne službe pri Murnovih so še celo oče vikali hlapca Miha, otroci so mu pa rekali kar „oče“.

Miha je bil vidno vesel tega častnega povelja. Obrnil je konja, osnažil ga in okrtučil, kot bi bil imel voziti na novo mašo ali na ženitnino. Nato je pa izrnil voziček iz lope, pa se motal okoli njega skoro dobro uro, pral, brisal, mazal in vrtil kolesa. Potem pa zopet koliko dela z uprego! Poldan je zazvonilo, ko se je oddahnil: „No, zdaj pa bo.“

Po južini ga je pa spet imelo, kdaj naj napreže. Njegova pot je bila vedno ista: od konja k vozičku, od vozička k upregi in zopet h konju. Kar strpeti ni mogel in ni mogel. Pa res je upregel dobro uro prezgodaj in oddrdral na postajo. Skrbelo ga je, da ne bi prišel prepozno in da bi Janček morda ne čakal. Potem ni bilo čudno, da vlaka tako šembrano dolgo ni bilo ...

I.

Murnov Janček je bil devetleten, prijazen deček. Dve leti je hodil v domačo šolo, pa so takoj uganili, da ima bistro glavico. Nekega večera pridejo mimo Murnovih gospod Jožef in pravijo: „Veste, Murnov oče, nekaj bi vam svetoval. Vaš Janček je sicer živ bolj kot živo srebro, toda glavica, glavica, ta je nekaj vredna. Kaj, ko bi ga dali naprej?“

Takisto je še ni nobeden pogodil Murnovemu očetu.

„Sem že tudi sam mislil, in mati me vedno nagovarja.“ Beseda je dala besedo, iz sklepanja sklep — in bilo je. Kar se je dolgo snovalo, to je sprožila beseda gospoda Jožefa: Janček je šel jeseni v ljubljanske šole. V Ljubljano pa zato, ker je bila doli očetova sestra Helena, koje varstvu so hoteli izročiti malega šolarja.

Danes pa je imel priti prvič domov. O Božiču in o Velikinoči ga niso pustili, akoravno bi ga bili mati tako radi videli. Teta Helena, ki so Jančka predobro poznali, so rekli, da ne, češ, potem ne bo par tednov za nikako učenje. In tako je moralo biti.

Oh, zdaj pa velike počitnice! Domov, pa za toliko časa! Domača hiša, domači vrt, travnik, drevje domače, log, igre, tovariši, vse, vse mu je rojilo

po glavi že pol meseca pred sklepom šole. Naposled je vendarle prišel zaželjeni, težkopričakovani zadnji dan.

Do dna je Janček vse izložil iz skrinjice, jo osnažil, pregledaval in spet vanjo vlagal. Vložil je vse, kar je imel. Vložil obleko, vložil knjige, igrače, vse . . .

„Saj ne greš za vedno domov, lahko bi kaj tukaj pustil“, ga je motila teta. „Vsaj knjig ne vleci vseh domov!“

„Doma se bom učil.“

„In vse igrače boš domov vlekel?“

„Bom doma pokazal.“

Pa je šlo res vse ž njim. Skrinjico je dovrha natlačil in hkratu navezal še precejšno culo.

V železničnem vozu je sedel k oknu in od samega hrepenenja in koprnenja trepetal, kdaj se mu prikaže domači kraj. Tam pri Trzinu se mu je nasmehljala z Vinskega vrha domača cerkev. Kar privzdignilo ga je, srce mu je jelo močnejše in hitreje bítí in v očeh mu je postalo skoro mokro. Kje pa tudi biva tako vroča, neskaljena ljubezen do domovine kot v nepokvarjenem otroškem srcu?

Najrajši bi bil zarajal, ko je izstopil na kamniški postaji. Gledal je spet domače kraje.

Miha je oprezno ogledoval vlak, držal belca ob uzdi, in vkljub temu, da je dobro vedel, da Janček pride, še vseeno ugíbal, ali bo kaj ali ne bo nič? Kakor jelenček pa je skočil Janček iz železniškega voza. Mihu je bilo nekam mehko pri srcu, saj je natihem tako rad imel Jančka, in dolgčas mu je bilo po njem — in zdaj ga spet vidi, in še veliko prijaznejši je, gosposki, bolj snažen. Pa vkljub vsi ginjenosti ni spravil iz sebe drugega kot: „No, ali si prišel?“

V hipu je bilo vse na vozičku, zadržalo je, pokadilo se, pa je šlo.

Težko je bilo govoriti ob takem ropotu, pa Janček ni mogel zadržavati radovednosti in izpraševal je v enomer:

„Ali je žrebiček že velik? Koliko je mladih mačk? Ali so laške češplje že zrele? Leté že médenke dol? Kateri zdaj pri maši strežejo? Ali dobro delajo?“ In tako dalje.

Miha je na vse pretege odgovarjal pa premišljeval, kaj bi neki on vprašal.

Naposled se ojunači in zíne: „Ali je tudi v Ljubljani taka suša, kakor pri nas?“

„Tudi, tudi, vsak dan po dvakrat zalivajo, pa neče nič rasti. Sam kamen se vidi in pesek“, se pošali Janček.

Miha ni bil nikdar v Ljubljani, zato ni vedel, da polivajo radi vročine in prahu.

„Ni mogoče! Takega pa še ne“, začuden odmaja.

„Če pa pravim.“

Solnce je lezlo za gore, ko pridrdra voziček izza ovinka in se prikaže Murnovo polje in hiša. Vse je obstalo po njivah in se oziralo na cesto.

„Janček! — Sta že doma!“ je vzdihnila Murnovka in si v predpasnik brisala roke.

Vsi so hiteli domov in obstopili voz, gledali in izpraševali.

„Le brž v hišo!“ priteče k vozu mati, „gotovo si že lačen.“

Pa Janček je imel nujnejše potrebe. Še pred hišo je odprl skrinjico in jel razkazovati knjige, podobice, peresnice in drugo ropotijo. In izpričevalo seveda tudi, saj je bilo dobro, vedel dobro. Naposled potegne še sabljico iz skrinjice.

„Tole mi je pa Miklavž prinesel. To čelado mi je dal pa Kordinov komi, ker sem hodil tja kupovat za teto.“

Prišli so tudi oče, zamišljeno zrl v izpričevalo in zadovoljno prikimali.

Medtem so pa tudi mati zastavili mizo z jedili, dekla je pa prinesla zgodnje sadje, katero je nalašč hranila za Jančka.

II.

Drugo jutro bi pa skoraj ne bili več poznali Murnovega Jančka. Kar prelevil se je. Ta nesrečna Ljubljana! Doli mora biti človek obut, akoravno je že gorko; oblečen in zapet v največji poletni vročini; in zlekniš se nimaš nikamor na mehko travo v blagodejno senco.

„Zdaj bo pa drugače“, je dejal Janček. Pa je oblekel delavno obleko, zavihal si hlače, pripasal predpasnik in hajdi bos, golorok in gologlav na dvorišče.

„Janček, ali greš z menoj?“ oglasi se dekla Micka.

„Kam?“

„V mlin bo treba peljati pšenico za štruklje, v nedeljo bo semenj pri sv. Ani.“

„Hu! Juhu!“

Kdo bi bil šel rajši kakor Janček. Le brž, le brž! Vse prepočasi so pripravljali žito. Koliko časa že ima čelado na glavi in vihti bridko sabljo po zraku! Saj mora vendar mlinarjevim otrokom pokazati, kaj vse ima.

„Janček, če si dragonarski fant, aló kar gor na vrečo!“ mu je prigo-varjala Micka.

Ni mu bilo treba dvakrat reči. V hipu je bil vrh vreče in voziča, pa vihtel sabljo in klical:

„Pozor! — Stopaj! — Ena, dve! — Ena, dve!“

Kurja družina je ob tem vrišču in mahanju kokodakáje vršala v kraj iz dvorišča, v kurico, čez plot . . . Zadnji je bil seveda petelin, kateremu ni bilo nič kaj všeč, da mu je Janček vzel poveljstvo na dvorišču.

Janček pa je jezdil dalje, vstajal in odskakaval kakor pravi konjik in je poveljeval naprej:

„Kreni levo! kreni desno! Odmor! Stopaj dalje!“

S praga so ga gledali mati in se mu smejali, še hlapec Miha se je nekaj muzal. Jej, jej, je šlo urno doli po klancu. Janček bi bil pa rad videl, kako se drži Micka. Ozre se nazaj, nagne se malo preveč v stran, voziček zgubi ravnotežje in vse je šlo v stran. Zvrnil se je seveda tudi dragonar Janček in pomotel pete kvišku. — Posebno hudega ni bilo, vendar čelada se mu je zmečkala in sablja se mu je nalomila. Pa kaj to?

„Odkod pa toliko pšenice na tleh?“ začudena vpraša Micka.

„Lej, lej, po vsi poti je nasuta cela rajda, in petelin z družino se gosti ob nji. Kdo jo je neki stresel? Pa vendar ni najina? Oh!“

Gledata, ugibata, razmišljata. Pokazalo se je, da je vreča, ki jo je Janček jezdil, po šivu razparana: lepa posledica Jančkove preživalne ježe . . .

„Tukaj malo primi, bom vrečo obrnila, tako. Škoda, zdaj se pa ne boš mogel v mlinu izkazati“, toži Micka.

„Saj še doli ne grem ne, sama pelji, jaz tukaj počakam.“

„Kaj nama bodo pa doma rekli, ker se je nama tako nápak nakretilo?“
spet vzdihne Micka.

„Nič, saj še vedeli ne bodo; midva pa tudi tiho bodiva.“

Dogovorjeno — storjeno. Žito je šlo v mlin, kar ga ni zmler kurji želodec.

Vse bolj tiha kot vožnja od doma je bila pa vožnja domov. Janček se je peljal na golem vozičku gologlav, čelado je imel v malhi in ročaj zlomljene sablje je gledal izpod njega.

„Kdaj bode mleno?“ vprašajo mati z ispe.

„V petek zjutraj.“

„Tako, tako! Že prav!“

III.

„Nič ne vem, kako je to: ali je res, ali se mi samo zdi, da se doli iz Sušovega mlina nekaj časa sem tako malo moke dobi nazaj“, dejali so Murnova mati, ko je v petek zjutraj Micka postavila dve vreči moke v shrambo.

„Poglej no, kje je ta vreča prevezana, saj je skoro pol vreče pre-mało“, so klicali Micki.

„Mati, moram vam povedati. Da ne bodete mlinarja po krivem dolžili, rajši jaz potrpi. Lejte, ko sem zadnjič peljala pšenico v mlin, vzela sem tudi Jančka s seboj, saj veste. Pa je menda le preveč poskakoval, da se je vreča nekoliko preparala po šivu in se iztreslo nekaj pšenice.“

„No, tega bi pa ne bila mislila o tebi. Tako velika, pa še tako otročja. Otrok je otrok, toda ti bi morala imeti pamet, ali pa vsaj oči.“

Rudečica je oblila dobro Micko. To je bila prva graja, ki jo slišala iz ust svoje gospodinje vsa leta, kar je bila pri hiši. Nič ni mogla odgovoriti, da bi se opravičila. Molčala je in solze so ji stopile v oči. Semtertje ji je tudi kaka zdrsnila po licu, v srcu jo je pa tiščalo.

V veži zaropotajo otroški koraki. Bil je Janček.

„Glej, Janček, kaj sta storila z Micko! Da le moreta biti tako lahko-mišljena“, oštevajo ju mati. Videč pa Mickino potrto pristavijo z bolj milim, skoro šaljivim glasom: „Bota že videla, koliko boba bota dobila semanj nedeljo. Kolikor manjka moke, toliko manj bo boba.“ In s tem je bilo oštevanje v kraji.

Prišla je sobota. Vroče je pripekalo solnce popoldan. Z vinskega vrha pa je odmeval strel in veselo pritrkavanje:

„Štrukelj, nudelj, bob. — Štrukelj, nudelj, bob. — Štrukelj, nudelj, nudelj, bob, bob, bob“...

Takisto so jo delali v soboto popoldne gori pri sv. Ani na vinskem vrhu. Na veliki zvon cerkvenikov oče, na družega cerkvenik Janez, na mala dva pa je drobil Hribarjev Andrej. Murnova mati pa so v kuhinji mesili na mleku in jajcih testo za bob. Za kaka dva klobuka moke je bilo letos že manj radi one nesreče, pa kaj se hoče?

Zvečer pa, ko je jel padati mrak na zemljo in so jeli pastirji pokati s svojimi biči pika-poka-pika-poka, pok, pok, kakor mlatiči; takrat so

zanetili mati ogenj na ognjišču, poiskali trinogato ponev, omili in obrisali jo, deli maščobe vanjo, potem je pa šlo: cvrk, cvrk, cvrk...

To bi jih bil Janček rad — okusne, rdečkastorumene bobbe. Pa enega samega je dobil.

„Gorki niso zdravi“, so mati dejali. „Jutri jih dobiš, če jih bo sploh kaj ostalo zate in za Micko.“

Na semanjo nedeljo — kakšen hrušč in trušč na vse zgodaj, ko se je jedva jelo svitati na jutru, Pastirji so že kmalu po polnoči izgnali živino pa vriskali in popevali zabavljice zakasnelim zaspancem.

Še pred jutranjim opravilom so domov prignali. Saj vedó, kdaj gospodinja deli bob, da ga dá vsak pri cerkvi znancem, prijateljem in sorodnikom iz drugih župnij. Tudi pri Murnoviñ so ga delili. Pošn jerbas so postavili mati na mizo. Micka in Janček sta prišla letos poslednja na vrsto. Micka, ki ga je druga leta dobivala po celo rešeto, dobila ga je letos samo sedem kóp, Janček pa tri.

No, pa to jima ni šlo kdovekáj do srca. Bob je dal Janček Micki, Micka pa Janču pa ga je vseedno nekaj bilo: toliko, da sta že izhajala žnjim. Posebno, ko so mati videli, kako potrpežljivo sta prevzela kazen, in so bili spet prijazni, je bilo vse pozabljeno. Micka je celo Mihu, ki jo je popoldne po opravilu dražil, koliko ima boba letos, rekla: „Kaj bote vi? Midva z Jančkom sva ga letos vsejala, ga bo pa drugo leto več in takrat ga bova še vam dala, če bote pridni.“ Takó se govori, če ni drugače.

Bilo je trideset let kasneje. Janček je medtem postal gospod Janez in je bil že župnik pri sv. Urhu. Micka pa je bila vkljub svojim petim križem še vedno Micka in dekla v župnišču pri sv. Urhu. Svete Ane dan so zaobljubili Urhovci praznovati in prejšnji dan so jo delali v zvoniku:

Deng, — deng, — deng, — denga, denga, denga, denga, — deng.
Gospod Janez so stopili ravno v vežo, kjer se je motala Micka. „Ali jih slišiš, Micka? Štrukelj, nudej, bob, bob — bob.“

„Slišim, slišim, gospod, in se dobro spominjam in se še zdaj veselim tiste najine nesrečne vožnje, veselim posebno zato, ker se nisem takrat materi — zlagala.“

F. K—ar.

Zvečer.

Ave zvon v zvonik
Je odpel,
Trudno zemljo pa je
mrak objel.

Jablana nad mano,
Čuj, zašusti,
Kot z menoj molila,
Se mí zdí.

Ah, srce pa moje
Je lahnó,
Da tja gor zletelo
Bí v nebo.

Ah, tja gor, kjer zvezdic
Svit miglja,
Kjer bridkosti več ni
Ne gorjá ...

Aleksij Andrejev.

Zgodbe stare hišne muhe.

I.

Kolikor se še spominjam nazaj v svoje mlade dni, letala sem najprej v borni predmestni hišici. Ker sem imela jesti dovolj, bila sem celo zadovoljna in, ker nisem bila boljšega vajena, godilo se mi je primeroma dobro. Siromašni, pa sicer dobri ljudje so pustili nas muhe pri miru, in tako smo veselo poletavale iz enega kota v drugega, z ene hišne priprave na drugo, kakor in kolikor se nam je zdelo.

Mlada in brezskrbna sem bila izmed vseh najbolj živa in nagajiva. Nekoč sedem gospodarju, ki je bil pri odprtem oknu zaspal, na nos in se začnem po njem izprehajati. Pa akoravno lahka, motila sem ga menda vendar v spanju. Kaj grdo je pihnil in zamahnil z roko proti nosu. Urne letalnice so me še pravočasno rešile krvoželjne roke, in pri odprtem oknu sem jo pobrisala ven na prosto. Samo toliko sem še videla, da si je začel gospodar kaj brzo brisati nos, ker se je bil nanj po nerodnosti tako neusmiljeno udaril, da se mu je kri ulila iz njega.

Bil je lep pomladni dan, in svet mi je jako ugajal, posebno še radi tega, ker sem vanj gledala prvič. Vzdignem se nekoliko višje v zrak in jo mahnem proti mestu. Neizkušena nisem vedela, da preži zunaj pod milim in lepim nebom toliko sovražnikov na nas majhne živalice. Nikdar ne pozabim tega svojega prvega potovanja med svet. Le svoji dobri sreči sem se imela takrat zahvaliti; da sem se večkrat rešila iz smrtnih nevarnosti, ki so mi pretile po lačnih ptičih. Vsa preplašena in zbegana si poiščem slednjic zavetja v veliki hiši in zletim skozi priprta vrata v imenitno opravljeno sobo. Sedem na visoko omaro, da se nekoliko oddahnem in si ogledam novo stanovanje. Pohištvo je bilo krasno, in mi je bilo silno všeč. Toda čudno se mi je zdelo, da nisem našla nikjer kake tovarišice. Blizu okna je stala posebna miza z mnogimi predali, in ob njih je sedel imeniten gospod ter pisal. Komaj pa je zapazil priprta vrata, že je skočil na noge in je jezno zaloputnil duri. Ko se zopet vsede, zletim na okno. Pa sem videla, da je bila čezenj razpeta tanka mrežica, ki je branila tovarišicam noter. Zdaj sem vedela, zakaj sem tako sama v tej prostorni povsod dobro zaprti sobi.

Nekaj dni sem mirno živela na svojem novem domu ter pridno — stradala. V jako snažni sobi ni bilo namreč najti kar nič za lačni želodec. Tudi gospod sam je hodil v neko drugo sobo obedovat. Sklenila sem zapustiti to pusto stanovanje in oditi s trebuhom za kruhom. Posrečilo se mi je skozi vrata, ko je prišla mala deklica očeta nekaj vprašat. Ko zopet odide, pusti po otročji navadi vrata odprta. Že hočem vesela smuknuti ven, kar me radovednost še enkrat nese nazaj na mizo, kjer je pisal gospod. Videla bi bila rada, kaj gospod toliko čečka po papirju, pa tudi lepo se mi je zdelo, ko je z roko tako naglo vozil semtertja. Sedem mu na prst. Moral

je biti kaj siten možiček, kajti jezno me je hotel otresti. Vender ta nestrpnost se mu je maščevala hudo. Velika kaplja črnila mu je kanila z novonamočenega peresa in mu onesnažila velik kos že napisanega papirja. Ves razkačen zgrabi palico, na kateri je bila pritrjena velika usnjata cunjja in me začne preganjati. V naglici pa ni opazil kupa knjig, ki so ležale poleg mize na tleh, — spodtakne se obnje in pade. Jaz pa s srčim urno skozi odprta vrata.

Morala sem preleteti več sob, predno sem prišla na prostoren mostovž. Tam sem šele našla nekaj sorodnic, pri katerih sem ostala, da se priučim nekoliko mestnemu življenju. Rada sem slišala njihove pogovore, a malo sem jih razumela, ker so se pogovarjale samo o tacih jedilih in sladčicah, katerih še doslej nisem niti videla, nikar da bi jih bila okusila. Bila sem še mlada in dostikrat sem živela le v ubožnih in neugodnih razmerah. Odslej pa se je začelo zame vse drugačno življenje. Boljšega si nisem želeti mogla. Z drugimi tovarišicami sem prišla v imenitno mestno kuhinjo, v katero so nas zvalili prijetni duhovi kuhanih in pečenih jedil, posebno duhovi nam muham tako priljubljenih sladčic.

Nalašč ne maram pripovedovati, kaj in koliko sem tukaj dobrega užila, tukaj, kjer sem preživela skoraj polovico svojega življenja. Mnogo dobrega sem izkusila v tem času in mnogo veselega doživela tiste dni, pa tudi marsikaj hudega in žalostnega. Izmed žalostnih spominov naj vam povem le najbridkejše. Ob njih se lahko učite, da radovednost, sladkosnedenost in druge napake le škodujejo in zavajajo v nesrečo.

II.

Resnica je, da sem použila v mestni kuhinji mnogo dobrega in slastnega, pa doživela sem tudi mnogo hudega. — Sedelo nas je nekega dne več muh na kuhinjski mizi, kjer je bilo razlite nekaj dobrodíšeče, sladke tekočine. Pa pride nad nas grozna nevihta v podobi razjarjene kuharice, ki je držala v roki veliko cunjjo, s katero je začela neusmiljeno udrihati po nas. Mnogo jih je obležalo mrtvih, mnogo jih je še pozneje pocepalo za ranami, jaz pa sem se tudi zvalila omamljena na tla. Kmalu me je pa minila omotica, in z oteklo glavo sem zletela na visoko omaro. Komaj pa sem se oddahnila in otipala skelečo glavo, že zaslišim glasen kreg in prepír. Ozrem se dol in zagledam po kuhinji mnogo razmetanih črepinj, prostor za krožnike pa prazen. Človeške govornice sicer nisem umela, a vedela sem takoj, zakaj krega gospa kuharico. Ko sem namreč že v omotici ležala na tleh, zamahnila je kuharica še enkrat s cunjjo za nami in je v hitrici vrgla na tla cel kup krožnikov. Res nisem škodeželjna, in bi tudi ne bilo prav, ko bi bila — toda takrat sem si mislila: „Prav se ti godi! Čemu nas pa preganjaš!“ Jezna je zapustila kuharica kuhinjo in se črez nekaj časa vrnila z novimi krožniki, ki jih je bržčas morala kupiti za svoje novce. Ostala pa je potem še nekaj časa v službi, za njo pa ni prišlo vseeno nič boljšega.

Druga kuharica je bila sicer na videz nekoliko prijaznejša. Mlatila in polijala nas res ni, pa po življenju nam je stregla venderle, dasi na celo

drug način. Nekega dne najdemo v kotu na oknu majhen krožnik poln sladčice, ki bi bila sicer prav izvrstna, da ni imela nekakega posebnega okusa. Ker sem bila itak že presita, in to je bila moja sreča — zato sem le nekoliko pokusila s krožnika. Pa precej sedem, jame se mi mračiti, hudo postajati in me griziti po želodcu in čevah. Tudi omotica se me je lotila — ne morem popisati groznih bolečin. Drugega dne mi je sicer nekoliko odleglo, a želodec mi je bil še dolgo časa tako slab, da sem mogla le malokaj užiti. Druge muhe pa, ki so se takrat in še pozneje najedle otrovanih sladčic, morale so poginiti in kar na kupe jih je ležalo po kuhinji.

Pa pride zopet gospa v kuhinjo. Nevoljno začne majati z glavo in kuharici s prstom kazati na mrtve muhe. Bilo je videti, da ni bila nikakor zadovoljna s kuharičnim ravnanjem. Kako sem hvalila dobrosrčno gospo, ko sem videla, da je morala kuharica odnesti otrovljene sladčice! Mislila sem, da nas sedaj nihče ne bo preganjal in živela sem brez skrbi tja v dan. Pa zmotila sem se bila. Akoravno gospa takrat ni odobravalata tistega pokončavanja, ker se ji je gabilo mrtvih muh, vendar nam je tudi ona stregla po življenju. Kako?

Še tistega dne zapazim na mizi hruški podobno steklenico stoječo na treh nožicah. V spodnjem delu je bilo videti nekaj tekočine, v kateri je bilo vse polno muh. Kako so noter prišle, nisem mogla proumeti, ker je bila steklenica zgoraj zaprta. Radovednost pa mi ni dala miru, da si steklenico tudi od spodaj ogledam. Vidim, da ima posebno dno, ki je bilo široko odprto in navzgor obrnjeno. Spodaj na mizi pa je bil raztrošen sladkor, ki je nas vabil k pogubonosni posodici. Nič hudega sluteča zletim pod steklenico, pa ko hočem zopet ven, ne najdem odprtine in padem v vodo. Kako sem se mučila, da splavam na suho, a bilo je zastoj. V smrtni sili sem grabila po utopljenkah, druge zopet po meni in že sem začela omagavati, — kar pride dekla izpraznit steklenico. Grozno je bilo število mrtvih; le jaz in še nekatere smo se rešile. Odslej se dobro varujem tistih hrušastih steklenic. Za tovarišijo mi ni bilo hudo. Saj je res tudi nisem mnogo iskala. Lahkomiselna kot vse muhe sem našla takoj drugo, in z drugo tovarišijo tudi drugo bivališče.

III.

Z ljudmi nisem več rada občevala, a raditega nisem bila nič manj nesrečna. Že prvo jutro, ko sem se zbudila v novem stanovanju in sem se ogledala, zaletela sem se hkrati v tanko, mehko mrežico, ki me ni več izpustila. Vse svoje moči sem napenjala, da bi se rešila. Že sem si bila eno nogo oprostila, kar prileze po tankih nitkah čudnogrda, dolgonogata žival strašnih čeljusti, pa me začne še huje zapletati v mrežo. Vse kričanje ni nič pomagalo. Brezsrčni sovražnik me je le še huje in huje vezal in naposled, ko se že več ganiti nisem mogla, se je pripravil že, da mi izpije kri. Toda sreča mi je bila tudi topot mila. Prišla je namreč dekla z dolgim omelom ometat pajčevino. Pajek je pobegnil, jaz pa sem padla na tla, kjer

se mi je vendarle posrečilo rešiti se nevarnih spon. Od tedaj pa se pridno izogibam enakih mrež in kako bi tudi ne postala oprezna po takih ne-zgodah?

Pa še drugo pošast naj vam omenim. Bilo je lepega solnčnega do-poldne, ko poletavam z množico sester in drugih podobnih živalic po steklu velikega okna. Nič hudega sluteč se oddahnem v kotičku, kar me nekdo nemilo zgrabi za vrat. Bila je žival rumenoprogastega trupla; ljudje ji rekajo menda osa. Nisem se mogla kar nič ganiti, kajti tičala sem ji kakor v kleščah. Nisem mislila družega, kakor da se mi bliža zadnja ura. Vendar mi tudi zdaj še ni bila usojena. Zgodilo se mi je takrat po pogovoru: Kjer dva prepir mori, se tretji veseli. Priletela je namreč še druga osa, ki me je hotela prvi vzeti, in v prepiru, ki je nastal, se mi posrečilo po-begniti.

Dolgo časa sem živela zdaj brez nezgode. Minilo je poletje, minila je jesen. Mraz, ki je mnogo mojih tovarišic pokončal, primoral je tudi mene, da si poiščem toplo sobo. Vendar mi že zrak ni več ugajal in čutila sem že tudi betežno starost. Vsa slabotna poletujem nekoč nad mizo, na kateri je stala skleda vroče juhe. Vzdigujoč se sopar me je pa tako omamil, da sem padla v jed. Gotovo bi me bila našla tukaj smrt, da me ni nekdo zajel z žlico in me vrgel po tleh. Grozna opeklina me pa vendar ni ugo-nobila. Ozdravela sem, toda odpadla mi je ena noga, katero sedaj na stare dni kaj bridko pogrešam. Poslej sem se ogibala vsake nevarnosti. Zlezla sem v majhno tesno špranjico v steni in tam sem prespala vso zimo.

Ko je pa zopet začel veti topli pomladanski vetrec, sem že čutila tudi jaz starica novo življenje. Začela sem iznova poletavati, toda sedanje moje kretanje je le okorno in počasno. Nekoliko sem res oživela, vendar že čutim, kako se mi kri počasneje pretaka po žilah. Tudi mislim, da se me je lotila neizprosljiva naša bolezen, nekaka gobava bolezen, katera nam muham strdi kri in nam grozno napne truplo. V nekaterih dneh me bodete morda našli mrtvo in vso zateklo na kaki šipi, okoli mene pa zajedalce mojega življenja v podobi drobnega prahu.

Pa naj bo! Konec me ne straši, saj že preveč čutim nadložnosti svojega starega življenja. Živela sem nad štiri sto dni in prestala sem mnogo.

Konec pa pride vsakómu enkrat — meni in tebi.

Silvester.

Veseli turist.

Raz goro v doline,
Iz dolov v goró,
To moje veselje
Je bilo in bo.

Razgled se odpira
Prekrasen z gore:
Kras millega doma
Mi dviga srce.

Ti dom moj slovenski,
Kako si krasan,
Naj z gore te gledam,
Naj spejem čez plan.

Le palico v roko
Pa pot pod nogé
Pa hajdimo, bratje,
Čez plan in gorét!

Samko Cvetkov

SVETI, SVITLA LVČ IZVRH VIŠAV,
— LEV, VZOR — SLOVENSKI MLADINI!

Izza vaticanskih zidov.

(Življenjepisne črtice Leona XIII. — Zbral Jožef Volc.)

Dné 7. februarija l. 1878. je bilo, ko je véliki trpin in papež Pij IX. izdihnil v Vatikanu svojo plemenito pa izmučeno dušo. Tedanji kamerlengo Joahim kardinal Pecci se je pokoren starim predpisom trikrat sklonil pred visokim mrtvecem, poklical ga trikrat s krstnim imenom pa ga potem trikrat udaril s srebrnim kladvecem na mrzlo čelo v znak, da smrt ukloni vsa dostojanstva po ukrepu božjem: Pulvis es et in pulverem reverteris — prah si in v prah se boš povrnil.)

Ne še mesec dni kasneje — 3. marca 1878 — pa je višji vaticanski ceremonijar spoštljivo stal pred istim Joahimom kardinalom Pecci z zmotkom prediva na tricepni palčici in ga trikrat jasnoglasno spomnil: Sancte Pater, sic transit gloria mundi! Sveti Oče, takó-le mine slava svetá! Pa je trikrat ob goreči vreči zažgal prediva, da je visoko zaplapolal plamen, in se je končno vsul pod noge droban pepel . . . Tako mine slava svetá!

Še isto uro pa je prejel visoki izvoljenec papež Leon XIII. iz rok najstarejšega kardinala - diakona papežko trojno krono (tiaro) ob besedah: Sprejmi trojno krono in ne pozabi, da si oče knezov in kraljev, poglavar svetá in namestnik Kristusa Jezusa, kateremu bodi čast in slava vse veke!

Oj skrivnostne časti, vrtoglavega dostojanstva pa tudi odgovornosti pretežke za serafinska ramena — kaj vse sprejme slaboten, umrljiv človek s tisto trojno krono! Kdo pač nosi odličnejše naslove kot so oni: namestnik Sina božjega Jezusa Kristusa, naslednik prvakov-apostolov, papež, sveti Oče, najviši pastir vesoljne katoliške cerkve, patriarh zapadnega svetá, primas Italije, nadškof in metropolit provincije rimske, škof večnega Rima, zapovednik posvetne vlasti svete rimske cerkve itd.?

Pa pogledjmo njegovo vnanjost in čud, pa njegovo od vsega svetá ločeno in hkrati z vsem svetom spojeno zasebno življenje!

I.

Sv. Oče Leon XIII. je visoke, sloke rasti, ki se je pod težo let zadnje čase nekaj upognila. Njegovo obličje je blede, skoro brezbarveno; glava pa redkih snežnobelih las, pokrita z belo kapico. Oblečen v talar iz bele volne, na prsih bleščéč križec na zlati verižici, je kot skrivnostna prikazen iz drugega svetá. Pogledj to visoko, plemenito čelo, za katerim se je ukresalo toliko žarnih misli in ukrepov; pogledj te tenke, fino zaokrožene ustnice in — te oči, te temne oči med snegom belih las! To niso oči trhlelega starčka, to so oči levove, živomlade, še vedno polne iskrene moči. Imenitni slikar Chatran piše: S svojimi očmi je starček Leon v hipu zajel moje oči in obvladal mojo dušo . . .

Zdi se skoraj, kot da je starost ob njem izgubila svojo uničujočo moč. Res, sklonila ga je malce naprej, a kadar sede, vzravna se v hipu kot

dvajsetleten mladenič in v temnih očeh zaiskri njegov neumorni duh s pomlajenim svitom. A tedaj šele, kadar jame govoriti počasi, premišljeno, krepko naglašujoč in poudarjajoč z velo roko — ondaj se šele vidi, kolika dušna moč še živi in gori v tem trhlen telesu.)

Živahnost in čvrstost njegovo občudujejo vsi, ki so ga imeli srečo videti iz oči v oči. Saj ga je nedavno našel telesni zdravnik Laponi v knjižnici stoječega na visoki lestvici in iščočega star foliant. Strobe poteze so mu časov izkušnje začrtale v velo obličje, a ljubki očetovski nasmehljaj, ki mu skoro vedno kroži okrog usten, jih prijazno blaži. Smehljati se zna Leon XIII., smehljati — a smejati ne: leta in leta ga že niso slišali smejati se.

Če je zavidanja vredna njegova telesna čvrstost, vredna je strmenja mladeniška svežost njegovega spomina. Tujca — recimo škofa iz oddaljenega dela sveta, — s katerim je Leon XIII. mimogredé kdaj izpregovoril, spozna njegov bistri spomin takoj čez leta. Če uvažujemo njegovo visoko starost, pa dan na dan mnogoštevilne posete romarjev in najodličnejših oseb raznih stanov: smemo njegov spomin ob taki višini let imenovati naravnost — čudežen. In ta njegov spomin se hkrati s prejasnim razumom zataplja v rešitev najbolj razpredenih in zamotanih časovnih vprašanj.)

Da mora imeti Leon XIII. izredno dober vid, priča njegova drobckena, pa vendar jasna pisava. Bliskovite poteze pod njegovim lastnoročnim podpisom so krepki izrazi njegove živahnosti in iskrenosti.

Da je Leonu XIII. njega blagoglasna materinščina globoko priljubljena, je umevno. Izredno gladko in lahno pa govori latinsko. Tudi francosko govori dovršeno. Rad občuje v kateremkoli teh jezikov, a tudi poslušati zna Leon XIII. — pazljivo poslušati.)

II.

Zanima vas izvedeti, kakó porablja sv. Oče svoj dragoceni čas. Če je vsakomu čas zlató, je gotovo še posebe dostojanstveniku v najvzvišenejši službi človeštva. In čim odgovornejša je ta služba, tem nujnejša je vestna poraba časa. Kdo pa ima višjo, kdo odgovornejšo službo kot namestnik Kristusov na zemlji?

Da prav umemo dnevni red Leona XIII., treba pripomniti, da je Leon iskrenopobožen duhovnik pa neutruden mož dela, ki neizmerno ljubi sveto samoto. Tej se odtegne le tedaj, kadar to zahtevajo stanovski pôsli ali postrežnost do vernikov. In naposled — kakó bi ne vzljubil samote mož, ki je rajši prostovoljno jetnik v Vatikanu, kot bi zidal starodavno lastnino sv. cerkve? Odkar je namreč kralj Viktor Emanuel (20. sept. 1870.) siloma vzel papežu Rim in sosedno ozemlje, noben papež — niti v Bogu počivajoči Pij IX. niti Leon XIII. — ni prestopil več vatikanskega praga. Pač je ponujala italijanska vlada obema za ugrabljene dežele precejšnjo odškodnino, a Pij IX. jo je ponosno odklonil, in prav tako je storil tudi Leon XIII.

Zasebno stanovanje Leona XIII. je v drugem nadstropju vatikanske palače. Skromno je in preprosto kot stanovanje najponižnejšega škofa krščanstva. Leon XIII. zase ne mara bleska, razkošja in lagotnosti. Spalna sobica njegova je tesna in skoraj siromašna. Nad posteljo visi podoba

Mater božje dobrega sveta. — Tudi pisalna soba na zunanje ne kaže, da v nji deluje namestnik Sinú božjega, veleum Leon, luč z neba. Nekaj rdeče prevlečenih stolov in stoličev, pisalna miza s sv. razpelom, zeleno opremljena mizica z naslonjačem za Leona — to je vse. V tej sobici sv. Oče rad vsprejema kardinale. Skoraj bi rekli, da je ta sobica pravo središče krščanstva, kajti iznje ven vlada Leon XIII. sv. cerkev. Tu pastir čede Kristusove razmišlja, tu se posvetuje, tu ukrepa, tu piše, tu odločuje najzametnejša vprašanja, ki mu dohajajo iz vseh delov sveta. Krdelce ptičkov mu hvaležno dela družino: saj jim je Leon tako ljubezniv in radodaren prijatelj. Izdaleč že cvrče nanj, ko stopi zjutraj sivolasi starček v pisalno sobo; saj vedó, da redko pride praznih rok. — Bogatejše so opravljene vsprejemne sobe. V njih se poklanjajo Leonu XIII. svetovni vladarji, njih poslanci, duhovski in posvetni dostojanstveniki. — Poleg spalne sobice ima sv. Oče malo molitveno kapelico, v kateri se hrani zadnja leta tudi najsvetejši Zakrament. Oj kolikrat se zateče Leon pred tisti tihi tabernakel po sveta, po luči, po tolažbe, po moči! Kje naj je sicer išče, če ne pri skritem božjem Mojstru, čigar namestnik je na zemlji? Saj si me revne ovčice njegove niti misliti ne moremo, koliko breme najraznovrstnejših skrbi sloni na oslabeledih ramah papeža; zadeve najvažnejše in malopomembne; veselje in žalost, skrb in tolažba, up in prevara — vse se menjava dannadan. — V tej samotni kapelici Summus Pontifex — najvišji duhovnik svetá — čez teden vsak dan daruje najsvetejšo daritev sv. maše za blagor in vzveličanje vesoljnega sveta. En sam strežnik mu streže; razen njega nikdo drugi nima pristopa. V nedelje in praznike pa sv. Oče opravi sv. mašo v spodnji prostornejši kapeli, kamor je dovoljen pristop maloštevilnim izbranim vernikom. V tej kapeli je Leon XIII. pred časom še rad obhajal vernike, ki so pristopili k sv. obhajilu; zadnja leta pa je moral opustiti to priljubljeno postrežnost. Preveč se mu trese roka.

Kakor naš presvetli cesar Franc Jožef I., tako tudi Leon XIII. ne ljubi jutranjega poleganja. Pa kdo bi iz srca rad ne privoščil krepkega počitka starčku v 93. letu življenja? Vendar so Leonu bolj pri srcu stanovske dolžnosti kot lastna lagotnost. Poleti je okrog 5. ure zjutraj že na nogah, pozimi vstane po 6. uri. Seveda prvine dneva posveti pobožni molitvi, ki traja čez 8. uro. Mislite li, da pastir narodov in oče poglavarjev nima res mnogo mnogo priporočiti ljubemu Bogu ob pričetku novega dne?

Po opravljeni jutranji molitvi sv. Oče v zasebni kapelici opravi daritev sv. maše. Ob nji mu streže edinole njegov zvesti in skrbni služabnik Centra. Pravijo, kdor je kdaj videl Leona XIII. maševati, njegove rajske pobožnosti ne pozabi nikdar. Čudovito prevzame vsakega, ko vidi, kakó skoro stoletni starček pred živim Bogom na oltarju pripogne trhlo koleno prav do tal. In potem, ko po sveti maši moli on sam tiste molitve, ki jih je za blagor in prostost sv. cerkve zapovedal moliti po vsaki tihi sv. maši vesoljnemu katoliškem svetu — o kako iskrenočuteče mu prihaja slednja beseda iz preskrbnega očetovskega srca! Ko pa v sklepní molitvi poziva nadangela Mihaela, prvaka nebeške vojne, v boj zoper „staro kačo“ in primóli do vzklíka: Ukrotí naj ga Bog — tedaj ob besedah: satana in druge hu-

dobne duhove, ki hodijo v pogubo duš, z močjo božjo v peklenko brezдно pahni — zvené vsakrat njegove besede kot silna grožnja neustrašenega pastirja, ki podi peklenkega volká od čede Kristusove

Okrog 9. ure zaužije sv. Oče oskromen zajtrk: čašico mlečne kave in malo prepečenca z medom. Še med zajtrkom navadno vstopi tudi njegov hišni kapelan in zasebni tajnik monsignor Angeli. Njega sv. Oče posebno ljubi, ker si ga je pred 30 leti vzgojil sam, in isti že leta v skrbni zvestobi biva ob njegovi strani. Monsignor Angeli pomaga sv. Očetu pri pisarijah; odgovarja na pisma; zapisuje, kar mu nareka sv. Oče; predlaga sv. Očetu v podpis važne listine; povprašuje v imenu sv. Očeta po tem in ónem križem sveta, kratko: monsignor Angeli je desna roka sv. Očeta.

Pol ure kesneje že vstopi za sv. Očetom najvažnejša oseba na vatikanskem dvoru: državni tajnik kardinal Rampolla. On poroča sv. Očetu o političnih in verskih zadevah. Samo v torke dojde namestu njega tajnik urada za izvenredne cerkvene zadeve, v petke pa namestu državnega tajnika njegov namestnik.

Tekom dopoldneva prihajajo potem drug za drugim v pisalno sobo sv. Očeta razni kardinali po svéta, po odločb, po razsodb Tega in onega pozove tudi sv. Oče sam. Kardinali so namreč na vatikanskem dvoru isto kar na cesarskem dvoru ministri, ki načelujejo raznolikim uradom.

Ti razgovori trajajo ponajveč do 1. ure. Sv. Oče si potem privošči malo počitka. Ob 2. uri je kosilo. Sv. Oče obeduje vedno sam. Tako zahteva star predpis na vatikanskem dvoru. Celo tedaj, ko so povabljeni k obedu kardinali ali drugi dostojanstveniki, sedi poglavar svete cerkve samši pri svoji mizici.

Kaj dobrega obeduje sv. Oče — bi radi izvedeli? Krožnik krepke juhe, košček mesa s prikuho pa malo sadja povrhu: to je ves Leonov obed. Kuhar s takim slabim jedcem kot je Leon XIII. baje nič ni prav zadovoljen. Večkrat — pravijo — natihem pogodrnja v kuhinji: „Mangia come un uccellino — snedò toliko kot piček.“ Pa to Leona ne gane, in kuhar dobiva prejokotslej približno 4 krone na dan, da preskrbi z jedili „vaticanskega ptička.“ Rad zaužije Leon XIII. po kosilu kozarček vina, katerega mu preskrbuje samostan v francoskem mestu Bordeaux. Kardinal Granski mu je poslal pred leti nekaj steklenic najzlahtnejšega tokajca in je čez nekaj mesecev povprašal, če sme ž njim še postreči sv. Očetu, a dobil je odgovor: Sv. Oče še niso imeli prilike, da ga pokusijo. — O priliki duhovniškega jubileja je prejel Leon XIII. od kraljev, cesarjev in knezov v dar množino raznih dragocenih vin, pa jih je presrečen vse razdelil ubogim bolnikom. Nedavno je poskusil po nasvetu zdravnika s čašo monakovskega piva, pa ga je skoro opustil. Malo potičice ima pa — kot menda vsi stari ljudje . . . — tudi Leon XIII. rad. O veliki noči mu jo pošlje vsako leto samostan v Peružiji. Tudi kava je sv. Očetu priljubljena. Pa makaroni — italijanska narodna jed — kako bi jih tudi Leon XIII. ne imel rad? Saj je sin solnčne Italije. Nune z Aventina mu jih pripravljajo z največjo skrbjo.)

Vrhutega naj še omenimo, da Leon XIII. precej močno njuha fini francoski tobak, kadi pa ne. Tudi rad vidi, če more po kosilu četrtno ure zadremati, posebno poleti v zagatni vročini italijanski. Saj si sicer ne privoščiti miru niti pri kosilu, ampak narekuje in naroča monsignoru Angeliju to in ono. Ob 4. sta s pridnim tajnikom že spet sredi dela. Ob 7. zvečer šele dasta mir peresu. Sv. Oče povečerja malo krepke juhice z jajcem in malo sočivja. Zvečer se zbere vsa hišna družina z Leonom vred v kapeli, kjer opravijo skupno večerno molitev: sv. rožni venec, litanije Matere božje in psalm „Iz globočine vpijem k Tebi...“ Na oltarju gori le dvoje voščenih sveč, ob strani oltarja pa kleči v snežnobelem talarju kot duh Leon XIII. in kot drugih umrljivih kdo bolj ponižno on — naslednik ponižnega genezaretskega ribiča — moli s spokornim Davidom: „Gospod, če boš zavoljo grehov tirjal račun: o Gospod, kdo bo ostal? — Ali pri Tebi je odpuščanje grehov, in zavoljo Tvoje postave čakam na Tebe, o Gospod!... Ker pri Gospodu je usmiljenje, in pri Njem je obilno odrešenje.“ In v tisti mirni nočni tihoti, ob svitu večne luči, sloni Leon na klečalniku včasih še dolgo, dolgo v noč... Ah, saj ima toliko potožiti, toliko priporočiti ljubemu Odrešeniku! In ob premnogih stanovskih opraviilih tudi ne sme pozabiti lastne duše. Dan se mu je nagnil in večerj se mu že močno, močno...

Ko objame polnočni mir večno mesto ob Tiberi, v vatikanski sobici še dolgo gori luč. Po večerni molitvi se prične za Leona XIII. šele prijetni čas ljube samote. Tedaj gre v svojo sobico, in ponajveč je že zdavnaj odbilo polnoč, ko gre k počitku. Kaj dela? Bere, piše, premišlja. V teh pokojnih nočnih urah izroča papirju tiste iskrovite misli, ki nas razvnamajo čitajoče njegove znamenite okrožnice; v teh nočnih urah obiskuje njegov duh siromašne misijone po črni Afriki, divji Aziji in vroči Oceaniji; v teh nočnih urah... razmišlja in razglablja svoj najljubši načrt: kako bi spet zedinil ločeno vzhodno cerkev z materjo vseh cerkvá. V teh nočnih urah... kaj bi našteval? v teh nočnih urah hodi njegov duh samši na goro Tabor in v vrt Getsemani, hočem reči: zataplja se v radost in bolešt, kakršno nudi skozi vsa stoletja papeška tiara. Ah težka, težka butara je za ostarela pleča skrb za 300 milijonov katoliških kristjanov!

„Skrbi mi preganjajo nočno spanje“, je potožil — ni dolgo tega — sv. Oče nekemu kardinalu. „Marsikatero noč spim komaj dve uri.“

Kakó dolgočasne in svinčenatežke so neprespane nočne ure — kdo jih ni izkusil? A Leonu XIII. niso. V nočnih urah, ko ne more zaspati, mu njegov neutrudni duh splava na cvetno polje pesništva. Mnogo njegovih dičnih cvetk s Parnasa je kalj pognalo v tej nočni samoti. Da, če pride Leonu izvirna misel ali se mu posreči dober verz, celo ponoči vstane iz postelje, da ga karnajbrž zapiše. Če je pa potem zjutraj kot plačilo malo kašeljčka in malo prehlajenja — ej potem pa skrbni zdravnik dr. Laponi sv. Očetu hudopomenljivo zažuga s prstom in potvarja obraz z najresnobnejšimi gubami. Sv. Oče se mu pa prijazno smehlja in méni: „Gospodje zdravniki ste vse preboječi in preskrbni. Ravnate z menoj kot z dojenčkom. Ne bom še umrl, nisem še vsega dovršil.“ Kaj potem hoče dobri doktor?

Ob postelji Leonovi tiktáka stara žepna ura. Ej ta ura — ne dá je Leon za vse zaklade svetá! Nosi jo čez dan na črni verižici. Zlata je in umetno delo iz 18. stoletja. A zató mu ni tolikanj ljuba. Kakó bi je rad ne imel? Edini spomin mu je na ljubo mater, ki mu jo je darovala še v zgodnji mladosti gori na rojstnem domu v Karpinetu.

Vsak teden vsaj enkrat obišče Leona XIII. nadškof Pisseri iz reda Avguštincev. Bolj ponižno kot najgrešnejši kristjan poklekne prédenj poglavar sv. cerkve, da se mu izpove svojih grehov. Leta in leta pa je bil izpovednik Leonov star frančiškan, oče Daniel. Zdaj že počiva v Bogu.

* * *

Med opisani dnevni red pa so uvrščeni skoro dannadan zasebni ali slovesni vsprejemi romarjev, ki prihajajo molit na grob prvakov-apostolov od vseh vetrov sveta. Letos, dné 26. majnika, sta prišla obiskat sv. Očeta in mu čestitat k papeškemu jubileju njegova nečaka grofa Pecci. Privedla sta s seboj tudi svoje nedorasle otročice, da se poklonijo preslavnemu staremu stricu. Leon XIII. jih je preljubeznivo vsprejel, smehlja je jih božal in se po otroško razgovarjal z njimi. En pranečak in ena pranečakinja sta deklamovala pred njim ljubek dvogovor v verzih takó pristrčno, da se je Leon kot prijazen striček sklonil k njima, položil jima roke na glavo in ju iskreno blagoslovil.

Redko, redko se dogodi, da si Leon XIII. privošči nekaj dni počitnic. V gorkih dneh pa se rad popelje na izprehod po vatikanskih vrtovih. Sam je dal izpeljati krasno cesto po senčnih parkih, vinogradih in gozdih širom krasnega vrta. Na najvišjem vrhu sameva njegova poletna vila, imepovana „palazzina“. Dal jo je pred leti na svet zdravnikov sezidati meneč, da mu bo večkrat mogoče v nji preživeti kaj tihih, pokojnih dni. Pa ni časa in ga ni! Le poredko obstane pred njo papeški blesteči voz, da iznjega stopi malce naprej upognjeni starček Leon XIII. — čudomila prikazen belih las, bledega lica, snežnobele obleke: okroginokrog pa temno zelenje bujnega italijanskega rastlinstva . . . In tam gori na najvišjem vrhu vatikanskih vrtov vprt na palico tako rad postoji sv. Oče, da se naužije prekrasnega razgleda na ogromno Petrovo kupolo, na večni Rim, na siromašno Kampanijo in dalje gor na sinje gore albanske in sabinske. In Bog vé, kolikrat mu ob tacih prilikah zastane oko na ljubih domačih lepinskih gorah, ki v daljavi sanjavo strmé v nebo, in o katerih je bratu Jožefu nekoč zapel on sam takó pristrčno:

Oj na lepinskih gorah veselo pod króvom očetnim
Srečno življenje takó v prvem je cvetu biló.

Po gričih in dolih vatikanskega vrta, po osojnih pologah in dehtečih sencah pa se pasejo lahkonomi jeleni in divji kozli pa bele, prav udomačene srne; vpijejo albatrosi, pelikani, beli in čistomodri pavi pa kričave papige. Vsi ti poznajo Leona po beli obleki in ga radostno pozdravljajo, če ga ugledajo vrhu griča. Dobro vedo, da brez nič ne bo. — On se pa ob takih počitniških dnevih ločen od hruma svetá ves poživí med vinorodnimi brajdami. Saj ljubi trte z neko skrivnostno ljubeznijo že iz mladih dni. In zató še zdaj rad zaide médnje, spomladi ogleduje, kakó jih obrezujejo in še sam počesto vzame nožiček, da pokaže, kakó so ta posel vršili njega dni. Kakó da ne bi umel tudi tega dela on, ki je najvišji vinogradnik v vinogradu Gospodovem?

Mi pa prosimo: Ohrani ga mili Bog trtam in vinogradu še leta in leta!

Listje in cvetje.

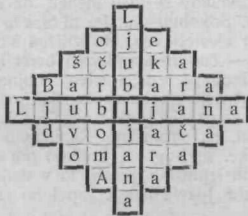

Rebus.

(Rešitev in imena rešilcev v prihodnji številki.)

Rešitev demanta štev. 7:

Prav so rešili: Fatur Slavko, Ivan in Kristina, učenci na Rakeku; Praprotnik Nežka v Brastovčah; Bopas Marcelina, učenka v Celju; Gale Nežika in Marija, Mohar Ivanka, Erčan Francika, Bučar Apolonija in Mar., Strubelj Mar., Ulčar Mar., Cekar Marijeta, Vidče Apol., Ilvar Alojz, učenec III. razr. v Svetinjah; Zapetnik Ivan, dijak v Mariboru; Rožnik Terežica, Šubelj Mar., Selan Jerica, Morela Jožef, Porenta Jožefa, Lampič Ana, Novak Franciška, učenci pri Sv. Lenartu pri Ljubljani; Stele Marija učenka IV. razreda v Kamniku; Borušak Ivan, učenec V. razr. („Vrtcev prijatelj“) v Trbovljah; Vrečko Zdenka, učenka V. razr. pri čč. šolskih sestrah v Celju; Svetina Stanko, Franci in Tonček, učenci v Pliberku; Potočnik Miho v Gornji Radgoni; Lasbacher Albina, učenka IV. razr. v Rušah; Kljar Rihard, učenec v Ljubljani; Anžlovar Mici, učenka mešč. šole v Skofji Loki; Trafenik Flor., učenec na vadnici v Mariboru in njeg. sestrice Nežika pri Sv. Florijanu.

Nove knjige in listi.

Sveti Oče Leon XIII. Pripoveduje „Krščanski Detoljub“. Priloga „Krščanskemu Detoljubu“ XI. 2. št. V Ljubljani 1902. Cena mehko vez. 6 h. — Jako umestno je bilo, da je „Kršč. Detoljub“ podaril slovenski deci to zanimivo knjižico. Saj letos govori in piše vse po vsem svetu o velikem našem papežu Leonu XIII. Ne slavijo ga samo oni srečni, ki ga smejo s ponosom imenovati svojega očeta — vsi katoliki, marveč tudi še drugoverci ga spoštljivo imenujejo in se mu častitajoč klanjajo. Na kratko je v tej drobni knjižici opisano vse, kar je najznamenitejšega v življenju in delovanju svetega Očeta, vmes so vpleteni še primerni opomini nežni mladini. Upamo, da bodo mladino ljubi z veseljem segli po tej knjižici in ž njo oveselili mnogotero otroško srce. Po nekoliko je tudi nam olajšala nalogo, da ni treba v „Vrtcu“ ali „Angelčku“ priobčevati posebnega življenjepisa. Opozarjamo tudi še na to, kar sta o Leonu XIII. pisala: gosp. kanonik Andr. Kalan v „Angeljčka“ I. tečaju in gosp. katehet A. Stroj v „Zgledih bogoljubnih otrok I.

„Vrtcev“ izhaja 1. dne vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnništvo sv. Petra cesta št. 76, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniki dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.